

УДК 373.5.014:061

О. М. Шпарик

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НАВЧАННЯ У ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ США ЯК ДЖЕРЕЛО МОДЕРНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті з'ясовуються особливості тлумачення терміну диференційоване навчання українськими та американськими вченими. Теоретично обґрунтовано, що диференціація навчання сприяє зростанню активності учнів у їхній навчальній діяльності, максимально задовольняє навчальні потреби кожного окремого учня та забезпечує його індивідуальний розвиток і особистісний успіх. Сформульовано принципові положення організації диференційованого навчання в основній школі українськими та американськими вченими. Окреслено основні стратегії американських освітян для успішного практичного застосування диференціації у навчальному процесі.

Ключові слова: диференційоване навчання; стратегія; середня шкільна освіта; США ; Україна.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасний етап розвитку освіти характеризується особливою інтенсивністю й масштабами трансформацій, обумовлених не лише актуальними потребами соціально-економічного розвитку окремих країн, але й причетністю їхніх освітніх систем до інтеграційних процесів, що відбуваються в умовах глобалізації. Численні перетворення, які впроваджуються у рамках програм модернізації або реформ освіти, здебільшого не обмежуються одним напрямом, а зачіпають фактично всі аспекти освітньої діяльності. Ефективним засобом оновлення освіти виступає диференціація навчання, яка дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, задовольняти різнобічні освітні інтереси школярів, розвивати інтелектуальний і творчий потенціал особистості. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року наголошується, що задля здійснення стабільного розвитку і

нового якісного прориву в національній системі освіти необхідно створити умови для диференціації навчання та індивідуальної освітньої траєкторії розвитку учнів відповідно до їх особистісних потреб, інтересів і здібностей [5]. У процесі реалізації цього завдання раціональним і доцільним є звернення до педагогічного досвіду інших країн, зокрема США – країни, яка яскраво втілює в собі багато рис, характерних для сучасних тенденцій розвитку педагогіки західних країн і разом з тим зберігає чимало типових національних рис, обумовлених особливостями історії розвитку цієї країни, її культури і традицій. Важливість вивчення диференціації навчання в загальноосвітніх середніх школах США також зумовлюється значними змінами у вдосконаленні змісту освіти, форм і методів навчання. Нові тенденції в теорії та практиці роботи американської середньої школи викликані новими соціально-економічними умовами і відображають складні процеси сучасного розвитку цієї країни. У шкільних реформах, які інтенсивно впроваджуються у США, висвітлюються найважливіші педагогічні проблеми, що мають міжнародне значення, серед яких, зокрема, реалізація особистісно орієнтованого підходу до навчання в умовах єдиної школи, пошуки оптимальних шляхів виявлення та розвитку здібностей учнів, створення сприятливих умов для здобуття якісної середньої освіти тощо.

Мета статті – визначити перспективність досвіду США з диференціації навчання у загальній середній школі в Україні.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Проблемі диференціації навчання у вітчизняній психолого-педагогічній науці присвячена значна кількість досліджень, зокрема праці Г. Авчіннікової, Л. Березівської, Н. Бібік, Л. Бондар, Г. Васьківської, С. Гончаренко, Т. Дейніченко, Н. Дічек, В. Кизенко, Ю. Олексіна, І. Осадчого, О. Савченко, П. Сікорського, Н. Шиян, О. Ярошенко та ін. Суттєвий внесок у розвиток загальних теоретичних основ диференціації навчання в загальноосвітніх закладах зробили і американські вчені К. Томлінсон (С. Tomlinson), К. Андерсон (К. Anderson), С. Аллан (S. Allan), Р. Джексон (R. Jackson), Д. Лоуренс-Браун (D. Lawrence-Brown), Дж. Уїлліс (J. Willis), К. Нанлі (K. Nunley), Г. Леві (H. Levy), А. Ребора (A. Rebor) та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Різні тлумачення українських вчених терміну “диференційоване навчання” дозволяють виділити такі його особливості: диференційоване навчання передбачає диференціацію змісту навчального матеріалу, методів та форм навчання і потребує врахування різних індивідуальних характеристик учнів, їхнього суб’єктного досвіду для організації відповідних сталих (або тимчасових) типологічних груп з метою створення оптимальних умов для розвитку задатків, нахилів, інтересів, самореалізації тощо.

Розрізняють такі види (форми) диференціації: внутрішню (організація навчання в одному класі відповідно до завдань різного рівня складності, з певною допомогою вчителя) та зовнішню (організація навчального процесу в спеціально створених диференційованих класах, школах): рівневу – за здібностями та успішністю у навчанні і профільну – за пізнавальними інтересами та нахилами до майбутньої професії [3, с. 211–212].

Зовнішня (профільна) диференціація – це така організація навчально-виховного процесу, яка враховує індивідуальні особливості учнів і здійснюється у спеціально організованих класах, групах, школах. Тобто комплектування цих шкіл, класів, груп учнями здійснюється на підставі певних критеріїв. Такими критеріями є задатки, нахили, здібності, майбутній професійний інтерес. Нині в українській середній освіті зовнішня диференціація представлена широкою мережею гімназій, ліцеїв, спеціалізованих шкіл, класів з поглибленим вивченням предметів та орієнтованих на вивчення гуманітарних, математичних чи природних областей знань, профільних класів, класів з випереджальним розвитком, класів вирівнювання, класів за рівнем знань, факультативів, курсів за вибором тощо.

Внутрішня (рівнева) диференціація – це дидактична диференціація. Вона ґрунтується на плануванні результатів навчання: виділення рівня обов’язкової підготовки і формуванні на цій основі підвищених рівнів оволодіння матеріалом. Тобто досягнення рівня обов’язкової підготовки є критерієм/підставою для організації диференційованої роботи у класі. Внутрішня диференціація уможливорює найбільш повне врахування індивідуальних та групових

особливостей учнів у класі без визначення стабільних груп. Вона передбачає варіативність темпу вивчення матеріалу, диференціацію навчальних завдань, вибір різноманітних видів диференціації можливий розподіл учнів на групи всередині класу для здійснення навчальної роботи на різних рівнях і різноманітними методами. Такі групи, як правило, мобільні, гнучкі, рухливі [6, с. 75-76]. Внутрішня диференціація повинна бути спрямована як на учнів, котрі відчувають труднощі у навчанні, так і на обдарованих [4, с. 42-43]. Зовнішню і внутрішню диференціацію можна спостерігати паралельно.

Українські вчені виділяють наступні принципові положення організації диференційованого навчання в основній школі:

– диференціація навчального процесу не є самоціль, вона має забезпечувати комфортні моральні, психологічні та педагогічні умови для здобуття освіти, загального розвитку і самовизначення учнів (у сфері свого інтересу та виявлення їхніх здібностей до діяльності у цій сфері);

– завдання і форми диференційованого навчання повинні відповідати вимогам наступності щодо початкового і старшого ступенів і мати специфіку, що бере до уваги вікові особливості школярів;

– форми диференційованого навчання мають добиратися з огляду на індивідуально-типові особливості учнів (пізнавальні інтереси, можливості й здібності) [1, с. 5].

Слід зазначити, що більшість дослідників констатує той факт, що нинішній стан диференційованого навчання на практиці в українській загальноосвітній школі, на жаль, не відповідає теоретико-методичним засадам, більш того, йому притаманні наступні особливості:

– диференційоване навчання у школі здійснюється фрагментарно і ситуативно;

– у більшості випадків диференціація зводиться до додаткових занять чи однотипних завдань для тих, хто має навчальну заборгованість;

– основним критерієм диференціації навчання є результат успішності учнів;

- диференціація навчання у школі нерідко обмежується лише варіюванням завдань за об'ємом та складністю;
- диференційоване навчання не забезпечує формування індивідуального стилю навчання шляхом вибору власної траєкторії навчання;
- організація навчання визначається переважно інтуїцією викладача, а не науково обґрунтованою концепцією диференціації [2].

Отже, на нашу думку, теоретичне осмислення і критичне використання досвіду американських шкіл в області диференціації навчання можуть надати посильну допомогу в оновленні української школи на гуманістичній основі і підвищенні якості підготовки професійних кадрів.

Більшість сучасних американських науковців термін “диференційоване навчання” вживають у таких значеннях: диференційоване навчання, що здійснюють учителі по відношенню до дітей (differentiated instruction - DI); диференційоване навчання, що здійснюється учнями (differentiated learning). Ці поняття мають чіткі визначення та активно застосовуються американськими вчителями під час навчального процесу. Проте, слід зазначити, що коли йдеться про диференційоване навчання, все ж таки частіше мається на увазі диференційоване навчання, що здійснюють учителі по відношенню до дітей (differentiated instruction).

Проаналізувавши підходи науковців США до трактування диференційованого навчання, можемо констатувати, що диференційоване навчання – це організація навчально-виховного процесу з урахуванням індивідуальних здібностей учнів одного класу; це максимізація індивідуального розвитку та особистісного успіху кожного школяра шляхом задоволення його навчальних потреб і здатність учителя відповідально реагувати на ці потреби. Науковці схильні розглядати диференціацію навчання школярів як навчання різних груп учнів за програмами, що передбачають розширений зміст і створення умов, які дають змогу кожному учневі розкрити свої потенціальні навчальні можливості. Тобто в переважній більшості визначення українських та американських вчених схожі, але останні більше уваги приділяють саме

підлаштуванню навчання для задоволення індивідуальних потреб учнів, чим відрізняються від українських. Слід наголосити, що сучасними американськими освітянами диференціація навчання розглядається як інструмент підвищення ефективності шкільної освіти, як засіб розкриття і розвитку всіх потенційних можливостей учнів. Також вони вважають, що диференціація повинна сприяти зростанню активності учнів у їхній навчальній діяльності.

На думку провідних американських вчених у галузі диференціації навчання, існує декілька критеріїв диференційованого класу. Нижче наведемо порівняльну таблицю традиційного та диференційованого класів, яка узагальнює основні вимоги до організації диференційованого навчального процесу у межах одного класу.

Таблиця 1: Порівняння традиційного та диференційованого класів

ТРАДИЦІЙНИЙ КЛАС	ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ КЛАС
відмінності між учнями не вивчаються або приймаються до уваги через виникнення проблем у навчанні	відмінності між учнями вивчаються як основа для планування навчання
оцінювання відбувається в кінці певного навчального етапу як підсумкова фіксація/констатація результатів навчання	оцінювання спрямоване на виявлення внутрішніх факторів успіху або невдачі навчання учня, рівня й динаміки його розвитку, і передбачає визначення характеру та міри необхідної педагогічної допомоги, планування та здійснення коригувальних видів робіт
у процесі викладання переважає орієнтація на домінування однієї загальної здібності до будь-якого предмету	процес викладання орієнтовано на різні типи інтелекту (9 типів інтелекту: лінгвістичний, логіко-математичний, музичний, натуралістичний, просторовий, екзистенціальний, міжособистісний, фізико-кінетичний, внутрішньоособистісний)
визначення навчальних досягнень учнів обмежується аналізом засвоєння учнем складових змісту загальної середньої освіти	навчальні досягнення виміряються у більш широкому сенсі шляхом аналізу індивідуального зростання від початкової точки
інтереси школяра здебільшого не приймаються до уваги	викладання ґрунтується на інтересах школяра
береться до уваги обмежена кількість	цінується варіативність навчального

варіантів навчального профілю (learning profile)	профілю
учитель викладає для всього класу за одним навчальним планом	застосовуються декілька навчальних планів для одного класу
зміст навчання формують підручники та курикулум	зміст навчання формують навченість, інтереси та навчальний профіль учнів
навчання сфокусовано на засвоєнні фактів з контексту уроку та формуванні необхідних навичок	базові навички використовуються для того, щоб зрозуміти ключові концепції та принципи
один варіант завдань є нормою	підтримується багатоваріативність завдань
тривалість окремих етапів уроку є встановленою, не досить гнучкою	тривалість окремих етапів уроку є досить гнучкою і підлаштовується під потреби учнів
переважно використовується один підручник	передбачено використання різноманітних матеріалів
прихильне ставлення до єдиного тлумачення ідей та подій	прихильне ставлення до різних точок зору щодо трактування ідей та подій
вчитель вирішує всі поточні питання і проблеми	учні допомагають учням і вчителю вирішувати поточні проблеми
вчитель одноосібно встановлює навчальні цілі для всього класу	учень співпрацює з вчителем для встановлення як індивідуальних цілей так і навчальних цілей для всього класу
часто використовується одна форма оцінювання	навчальні досягнення учнів оцінюються у різні способи

Джерело: Comparison of Traditional and Differentiated Classrooms. Culturally Responsive Differentiated Instructional Strategies

Впроваджуючи диференційоване навчання у практику, вчитель повинен виявляти готовність розділити участь свого учня у навчальному процесі, використовуючи різні підходи у викладанні, приймаючи до уваги різні темпи навчання та ступені складності засвоєння навчального матеріалу. І, звичайно, він повинен приймати до уваги різні інтереси дітей у класі і надавати підтримку у навчанні відповідно до потреб учня. Диференціація навчання досягається шляхом забезпечення кожного учня навантаженням, відповідно з його індивідуальними можливостями, що практикується різними способами. Орієнтація навчання на середнього учня себе не виправдовує, оскільки при цьому по різному використовується потенціал слабких і сильних учнів. Останній залишається сам по собі, чим пояснюється втрата його інтересу до навчання. Головна ж задача і

обов'язок учителя – допомогти дитині прийняти і виконати прийняте ним рішення; зробити правильний вибір, визначитися у сфері своїх пізнавальних інтересів, допомогти скласти або скорегувати програму самоосвіти, підібрати потрібну літературу, поставити пізнавальну задачу, адекватну інтересам і можливостям учня, своєчасно його проконсультувати і проконтролювати, і, нарешті, забезпечити своєчасне досягнення кожним, як мінімум, обов'язкового рівня загальноосвітньої підготовки.

У цьому розділі книги «Диференційований клас» Томлісон К.Е. [8, с. 102-122] акцентує увагу на різноманітних стратегіях, які застосовують у процесі диференціації навчання. Серед найпоширеніших в американських школах використовують наступні:

– *Станції (Stations)* – це різні зони у класі, де учні одночасно працюють над завданнями різноманітного типу. Станції групуються навколо загальної теми або тематичних питань. Станції передбачають гнучке групування, тобто учень не обов'язково повинен відвідувати кожен з них, крім того, здебільшого він сам визначає кількість часу, який проведе на кожній станції. Станції створені для забезпечення незалежної практики учня в оволодінні ключовими концепціями, принципами, поняттями або навичками під керівництвом вчителя. Наприклад, навчальні зони можуть бути розподілені наступним чином: Пояснювальна Станція (Teaching Station), Практична Станція (Practice Station), Проектувальна Зона (Project Place), Зона Рефлексії (Thinking Place), Доказова Зона (Proof Place) тощо.

– *Програми (Agendas)* – це персоналізовані списки завдань, які учні повинні виконати у визначений проміжок часу. Викладачі зазвичай створюють програми, які потребують для виконання два-три тижні. Програми зазвичай виконуються протягом певного часу робочого дня або упродовж спеціально відведеного часу навчального блоку. Учні можуть самі визначати порядок виконання завдань. Під час виконання програм викладачі можуть пересуватися по кімнаті та надавати підтримку "один на один" або невеликій групі учнів.

– *Комплексна інструкція (Complex Instruction)* – це стратегія, призначена для того, щоб допомогти вчителям задовольнити потреби учнів, які різняться за своїми культурними і лінгвістичними ознаками, а також навчальними здібностями. Комплексна інструкція складається з завдань, які допомагають учням досягти мислення на більш високому рівні – генерувати ідеї, ставити навідні питання, умовно репрезентувати ідеї, використовувати множинний інтелект для вивчення концепцій тощо. Учні можуть працювати у невеликих неоднорідних групах з розподіленими ролями, наприклад, такими, як координатор, дослідник матеріалів, відповідальний за час, протоколіст тощо. Комплексна інструкція передбачає розуміння матеріалу на однаковому рівні, незалежно від індивідуальних відмінностей учнів. Вчителі допомагають групам, надаючи матеріали та ресурси різного рівня.

– *Орбітальні дослідження (Orbital Studies)* – це незалежні дослідження, які тривають, як правило, від трьох до шести тижнів і “обертаються” навколо деяких аспектів курикулуму. Учні самі обирають теми з переліку, який складено відповідно до інтересів учнів, але пов’язаних з навчальним змістом. Викладачі можуть допомагати учням у формулюванні завдань дослідження, розробляти план дослідження, форму подання та критерії якості. Також викладачі надають поради та консультації, щоб допомогти учням самостійно розширити свої знання.

– *Центри (Centers)* – це різні зони у класі, де учні працюють над різними завданнями, що не пов’язані з однією темою або колом тематичних питань. У таких центрах увагу зосереджено на важливих навчальних цілях, вони містять різноманітні матеріали та ресурси. У центрах надають чіткі вказівки та пропозиції щодо організації навчального процесу і постійно ведуть облік і контроль за прогресом учня. Є два типи центрів: *навчальні центри (learning centers)*, які пропонують різні матеріали та види навчальної діяльності, що призначено для вивчення, зміцнення або розширення конкретних навичок та *центри за інтересами (interest centers)*, призначені для того, щоб мотивувати студентів вивчати цікаві теми.

– *Відправні пункти* (Entry Points) – стратегія, заснована на дослідженнях Ховардом Гарднером (H. Gardner) множинного інтелекту людини. Головна мета – дати дитині можливість пізнавати, вивчати будь-що тим способом і шляхом, який їй найбільш близький, зручний і в якому вона відчуває себе комфортно. Гарднер пропонує п'ять різних підходів (*відправних пунктів*) для кращого засвоєння учнями навчального матеріалу: вербально-лінгвістичний – для вивчення навчального матеріалу використовується словесні методи (розповідь, пояснення, інструктаж, бесіда, читання, письмо); логіко-математичний – використовуються методи класифікації, прогнозування, виділення першорядної важливості, формулювання наукових гіпотез, а також розуміння причинно-наслідкових зв'язків; фундаментальний – використовується гносеологічний метод навчання (вивчення філософії або словника, на якому ґрунтується навчальна тема); естетичний – зосередження на сенсорних особливостях навчальної теми, використання наочних методів (демонстрація, ілюстрація, спостереження тощо); прикладний – використання практичних методів навчання (вправи, лабораторні, практичні, графічні, дослідні роботи тощо). Кожна зона *відправного пункту* повинна мати відповідне оснащення. У вербально-лінгвістичному повинні бути словники, книги, довідники, папір, дошка, газети, журнали тощо; у логіко-математичному – лінійки, транспортири, таблиці, геометричні тіла, головоломки, конструктор, набори для складання класифікацій тощо. Зона фундаментального підходу – це тихий відокремлений куточок з журналами, книгами, засобами для письма й індивідуальної роботи, матеріалами для самоперевірки. У зоні естетичного підходу – стіл для групової роботи, групові ігри, головоломки, приналежності для групових проектів, письмове приладдя, необхідна література з теми. У кожному центрі необхідно мати інструкцію до виконуваних завдань й основні правила роботи. Перед початком занять варто обговорити з учнями види діяльності, мету та кінцевий результат роботи. Кожний учень повинен чітко знати, що він має робити і що повинен продемонструвати. Час роботи в центрах визначається багатьма факторами (цілями, здібностями та навичками учнів, видами діяльності).

– *Модель Колба (4MAT)* – вчитель планує навчальний процес, ґрунтуючись на чотирьох стилях пізнання: конкретному досвіді, рефлексивному спостереженні, абстрактній концептуалізації та активному експериментуванні. Автором моделі є фахівець з психології навчання дорослих Девід Колб (David A. Kolb). Модель Колба (цикл Колба) – теорія про те, як ефективно отримувати знання. Кожна людина має схильність до певних стилів отримання і обробки інформації. На цій підставі кожного учня можна легко зарахувати до однієї з чотирьох групи:

1) *Активіст* (конкретний досвід) – це учень, який любить отримувати знання ґрунтуючись на своєму досвіді. Активісту марно давати читати книжки, йому простіше показати на прикладі, дати покрокову інструкцію. Проте вони чудові виконавці, які не будуть постійно відволікати, задавати багато зайвих питань. Активістам подобається: ділитися враженнями і досвідом; отримувати відгук на свою діяльність; дружні вчителі; застосовувати набуті вміння до реальних проблем; самостійно мислити. Вони не люблять теоретизації та абстрактних понять.

2) *Мислитель* (рефлексивне спостереження) – учень, який любить отримувати знання під час спілкування, але перевіряти їх на практиці не поспішає. Мислителі надають перевагу обдумуванню завдання замість активної участі. Під час дискусії вони прислухаються до думок інших, не поспішають висловлювати свою власну. Мислителю подобається: роз'яснення та дискусії; оцінювати ідеї та задуми за об'єктивними критеріями; наявність часу для роздумів. Не подобається: заняття, спрямовані на реалізацію завдань; виконання ролей (симуляції); оцінювання іншими учасниками.

3) *Теоретик* (абстрактна концептуалізація) – любить отримувати знання структуровано, читати і глибоко розбиратися в теорії. Теоретикам подобається: бачити загальну теорію на основі дослідження окремих випадків; теоретичні міркування; думки і оцінки вчителя; діаграми, таблиці;

добре систематизовані заняття. Їм не подобається: вправи у групах; симуляції, ігри; самостійність; ділитися своїми враженнями.

4) *Практик* (активне експериментування) – це учень, який любить отримувати теоретичні знання, але при цьому для нього важлива застосовність знань на практиці. Він вивчає рівно стільки, скільки йому потрібно для практичних завдань. І закріплює виконанням завдань. Практикам подобається: дискусії у невеликих групах; проекти; відгук інших людей; завдання для виконання після занять; практичні проблеми; вироблення умінь. Їм не подобається: доповіді; оцінювання їхньої роботи (добре-погано); вчителі в ролі контролера-наглядача; контроль [8].

Інші стратегії:

- Скорочення / розширення (Compacting / Extending) – вчитель попередньо оцінює рівень знань та набутих навичок учня з конкретної теми і, за необхідності, скорочує чи розширює навчальну програму для кожного окремого учня в залежності від того, що учень знає;

- Проблемне навчання (Problem-Based Learning) – вчитель презентує учням незрозуміле, складне питання, а потім допомагає у його дослідженні та вирішенні, використовуючи матеріали та ресурси різного рівня складності;

- Групове дослідження (Group Investigation) – вчитель пропонує тему відповідно до навчальної програми, потім допомагає розділити клас на групи за інтересами, знаходити матеріали, представляти дослідження та оцінювати результати;

- Незалежне дослідження (Independent Study) – вчитель допомагає учню визначитися з темою, пов'язаною з навчальною програмою, спланувати дослідження та оцінити результати.

- Навчальний контракт (Learning Contracts) – це угода між учнем та вчителем, яка дає учню певну свободу в отриманні навичок та знанні. Контракти дозволяють вчителям диференціювати зміст та процес.

- Портфоліо (Portfolios) – це зібрання особистих досягнень дитини, куди можуть входити її успіхи на олімпіадах, проекти, творчі роботи, громадська

робота тощо. Портфоліо дає змогу виявити схильність школяра до тих чи інших предметів, визначити його психологічний портрет. Серед основних завдань, які виконує портфоліо, безумовне підвищення мотивації на успіх у школяра, підвищення самооцінки, а також передумови для успішного вибору професії [9].

Висновки. Проаналізувавши роботи американських дослідників з питань навчальної диференціації, можемо твердити, що диференціація навчання виступає ефективним засобом оновлення освіти з позицій гуманізації, оскільки дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, задовольняти різнобічні освітні інтереси школярів, розвивати інтелектуальний і творчий потенціал особистості. Вона має забезпечувати комфортні моральні, психологічні та педагогічні умови для здобуття освіти, загального розвитку і самовизначення учнів. До прогресивного досвіду США у галузі впровадження диференціації в освітню практику навчання відносимо такі стратегії, як: *станції, навчальні центри та центри за інтересами, програми, комплексна інструкція, орбітальні дослідження, відправні пункти* (підходи для кращого засвоєння учнями навчального матеріалу: вербально-лінгвістичний, логіко-математичний, фундаментальний, естетичний, прикладний), *модель Колба* (чотири стилі пізнання: конкретний досвід, рефлексивне спостереження, абстрактна концептуалізація та активне експериментування). Для кожного учня повинна бути альтернатива у навчанні, і не обов'язково програма одного учня повинна в точності повторювати програму іншого, проте кожен учень може дотримуватися високих стандартів.

1. Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі : монографія / [авт. кол. : В.І. Кизенко, Г.О. Васьківська, С.П. Бондар й ін.] ; за наук. ред. В.І. Кизенка. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 216 с.
2. Дrajниця С.А. Диференціація навчання: актуальні проблеми та пріоритетні шляхи реалізації в інтегрованому освітньому просторі ВНЗ [Електронний ресурс] / С.А. Дrajниця, О.М. Дrajниця, О.А. Дудар // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету

"Україна". – 2010, № 2. – С. 178-183. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2010_2_45

3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 211–212.
4. Монахов В. М. Дифференциация обучения в средней школе / В. М. Монахов, В. А. Орлов, В. В. Фирсов // Советская педагогика. – 1990. – № 8 – С. 42-47.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
6. Уруський А. В. Внутрішня диференціація як засіб реалізації індивідуального підходу до навчання старшокласників за технологічним профілем / А. В. Уруський // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. - 2014. - № 3. - С. 78-82.
7. Culturally Responsive Differentiated Instructional Strategies. – Aviable at:
<http://steinhardt.nyu.edu/scmsAdmin/uploads/005/120/Culturally%20Responsive%20Differentiated%20Instruction.pdf>.
8. The 4MAT Research Guide / B. McCarthy, C. St. Germain, L. Lippitt. – Aviable at:
<http://www.4mat.eu/media/17158/research%20guide%204mat.pdf>.
9. Tomlinson, Carol A. The differentiated classroom : responding to the needs of all learners (2nd ed) / Carol Ann Tomlinson. Alexandria, VA : Association for Supervision and Curriculum Development. – 2014. – 197 p.

References

1. Dydaktychni zasady dyferentsiatsiyi navchannya v osnovniy shkoli : monohrafiya / [avt. kol. : V.I. Kyzenko, H.O. Vas'kivs'ka, S.P. Bondar y in.] ; za nauk. red. V.I. Kyzenka. – К. : Pedahohichna dumka, 2012. – 216 s.
2. Drazhnytsya S.A. Dyferentsiatsiya navchannya: aktual'ni problemy ta priorityetni shlyakhy realizatsiyi v intehrovanomu osvith'omu prostori VNZ [Elektronnyy resurs] / S.A. Drazhnytsya, O.M. Drazhnytsya, O.A. Dudar // Zbirnyk naukovykh

prats' Khmel'nyts'koho instytutu sotsial'nykh tekhnolohiy Universytetu "Ukrayina".
– 2010, № 2. – S. 178-183. – Rezhym dostupu:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2010_2_45.

3. Entsyklopediya osvity / Akad. ped. nauk Ukrayiny; holovnyy red. V.H. Kremen'. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s. – S. 211–212.
4. Monakhov V. M. Dyfferentsyatsyya obuchenyya v sredney shkole / V. M. Monakhov, V. A. Orlov, V. V. Fyrsov // Sovet'skaya pedahohyka. – 1990. – № 8 – S. 42-47.
5. Natsional'na stratehiya rozvytku osvity v Ukrayini na period do 2021 roku [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
6. Urus'kyy A. V. Vnutrishnya dyferentsiatsiya yak zasib realizatsiyi indyvidual'noho pidkhodu do navchannya starshoklasnykiv za tekhnolohichnym profilem / A. V. Urus'kyy // Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka. Seriya : Pedahohika. - 2014. – № 3. - S. 78-82.
7. Culturally Responsive Differentiated Instructional Strategies. – Aviable at:
<http://steinhardt.nyu.edu/scmsAdmin/uploads/005/120/Culturally%20Responsive%20Differentiated%20Instruction.pdf>.
8. The 4MAT Research Guide / B. McCarthy, C. St. Germain, L. Lippitt. – Aviable at:
<http://www.4mat.eu/media/17158/research%20guide%204mat.pdf>.
9. Tomlinson, Carol A. The differentiated classroom : responding to the needs of all learners (2nd ed) / Carol Ann Tomlinson. Alexandria, VA : Association for Supervision and Curriculum Development. – 2014. – 197 p.

УДК 373.5.014:061

О.М. Шпарик – канд. пед. наук, старший научный сотрудник отдела Ин-та педагогики НАПН Украины (Киев)

Опыт использования дифференциации обучения в общей средней школе США как источник модернизации школьного образования в Украине.

В статье анализируются особенности трактования термина дифференцированное обучение украинскими и американскими учеными. Также теоретически обосновано, что дифференциация обучения способствует росту активности учащихся в их учебной деятельности, максимально удовлетворяет учебные потребности каждого отдельного ученика и обеспечивает его индивидуальное развитие и личностный успех. Сформулированы принципиальные положения организации дифференцированного обучения в основной школе украинскими и американскими учеными. Определены основные стратегии американских педагогов для успешного практического применения дифференциации в учебном процессе.

Ключевые слова: дифференцированное обучение; стратегия; среднее школьное образование; США ; Украина.

O.M. Shaparyk – Candidate of Sciences in Education, senior researcher in Institute of Pedagogy of NAES of Ukraine (Kyiv)

The USA secondary school experience using differentiated instruction as a source of modernization of school education in Ukraine.

The peculiarities of interpretation of the term “differentiated instruction” by Ukrainian and American scientists are analyzed in the article. The American educators define differentiation as a teacher's reacting responsively to a learner's needs. The goal of a differentiated classroom is maximum student growth and individual success. Differentiation according to learning style (individual or collaborative), preferred learning medium (visual, kinesthetic, or aural), and ability (multiple resources to address multiple levels of academic readiness) is possible when integrating ID strategies at varying grade levels into the instructional setting. Therefore this paper highlights findings from recent American research regarding the knowledge that Ukrainian teachers need in order to effectively integrate technology into instruction. The highlighted strategies include: *stations* (different spots in the classroom where students work on different tasks at the same time); *agendas* (personalized lists of tasks that students must complete in a specified amount of time); *orbital studies* are (independent

investigations, usually from three to six weeks in length, which revolve around some aspect of the curriculum); *complex instruction* (a strategy designed to help teachers address the needs of culturally, linguistically and academically diverse students) and others instructional strategies that support differentiation. This paper also highlights the basic principles of the organization of differentiated instruction both in American and Ukrainian secondary school.

Keywords: differentiated instruction; strategy; secondary school education; USA; Ukraine.